

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leupoldu Nr. 44.

Scrisorile nefrancate nu se primesc decât numai de la corespondentii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espre sa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune :
 Pre trei lune 3 fl. v. a.
 Pre siesse lune 5 „ „ „
 Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romania :
 Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
 Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
 Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni :
 10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala
 pentru fiecare-care publicatiune separatu.
 In locul deschisu 20 cr. de linia.
 Unu esemplariu costa 10 cr.

Buda-Pest'a, 17/29. Iuliu, 1874.

Dupa ce corifeii centrului stangei chiarara, ca primescu, de si cu ore rezerve de emendamente, novell'a rectorale de base a discussiunii speciale, s'au sciutu numai decatu ca legea se fia votata cu tota oppositiunea angei estreme, care pareã resoluta a lumbatte cu tote poterile legea ca si in indulu trecutu, dar' n'au facutu-o ci cu marginitu si ea, ca si cei lalti oppoanti a combatte mai vertosu §§ i ce. se areau, a restringe dreptulu allegatoriunim. Nimene inse nu se acceptã ca ino singura sied. sã se pota macinã nãpa olalta 40. §-i, ceea ce se intemplã sied. de eri si asta-di debaterile ajunãra pana la §. 77. prin urmare multu — 6 dille si novell'a este votata.

Debaterea a supr'a §-lui 12 au foã animata, tote partite d'in punctulu ru de vedere luptara unele pentru conãrvarea testulu commissiunii centr. alã pentru emendamentele loru facute ai allessu la alineatulu 2. si 5. cari se considerau ca lapis offensionis. Alineãlu 2. relativu la eschiderea d'in list'a rectorale a celloru detienuti in arrestu preventivu, ca unulu ce pote da occasiune multe abuseri d'in partea potestatii nãmai cu majoritate de unu votu se potã stracorã, acestu votu fu allu preãpedintelului, dupa ce scolarea deputatulu sãssu Gull chiaru numai in minuãlu candu se terminã numerarea votãtilor, se constatã, ca voturile sunt ali. Nu intellegemu motivulu accãni sãssu secessionistu, dara daca potutu crede ca connationalii sã circumspetti nu voru fi loviti de voreã acestui alienatu, s'au insiellatu acest'a are sã i-o dovedesca esperienã la prossim'a alegere. — §. 22, dupa re „limb'a affaceriloru comitetulu centrãle este cea magiara“ assemene au tãtu combatutu mai autãtiu de Irãnyi ai de sassulu Wãchter, caroru-a sã soci C. Tisza si d'entre chauvinisti Czolay, incãtu Máday et consorte, resãsera batuti. Propunerea lui Waecher, „cã relativu la limb'a affaceriloru comitetulu centr. scrvesce de cinosura de lege 44 d'in 1868 fu primita era nãmai cu majoritate de unu singuãvotu.

Mai sunt §§. 97 si 98 cari voru atãlupta intre partite, dupa ce clubulu kistiloru in conferint'a de eri deãrã, cã nu tiene la §. 99. — Faceã multu mai bine de nu tieneã neci la lalti doi.

Alegeria Congressulu d'in Carlovietiu fostu mare spinu in ochii guvernulu si indata dupa cunoscerea votulu nimu, tota cet'a diuarieloru magiare nemtiesci fãra ossbire de guvernãntali sãu oppositiunale incepura ca la punculã, a suflã in buccinulu celloru, cã alegerea fiindu unu felu de demãstratiune in contr'a guvernulu, accãna nu o va recommendã Domnitoriunim d'in contra i-va propune annullãsi totodata provocarea cãtra conãnsã d'a purcede la noua alegere. Cu cã allessulu Episcopu Arseniu Stoiciunim nu este neci mai pucinu aptu nãpa canone, neci mai pucinu loiale potãscose, decãtu favoritul guvernulu nimiciu, si cu tote cã alegerea au deãnu conformu regulamentulu in cea nã buna ordinã si cu unanimitate, cãnu erã indoieia cã aceea va fi reãnsã puru si simplu numai pentru cã

nu place stapaniloru situatiunii. Acã apoi nu mai incãpe vorba de constituãtionalismu, neci de autonomla besericesca, ci de sic volo sic jubeo. Domnitoriulu inca, firesce, ca monarcu constituãtionalu n'are decãtu se plinesca voiã consiliariloru sãi a supr'a caroru-a cade tota respunderea acestei fapte neconstituãtionali. — In 27. l. c. unu currieriu de curte au si dussu la Carlovietiu rescriptulu reg. prin care se refusa confirmãrea allessulu si se ordona noua alegere. Alta d'i dupa debateri de mai multe ore congressulu decise: cã deputatii nu voru depune mandatulu si cã in siedint'a de asta-di rescriptulu reg. se va luã la cunoscintia fãra a se face vre o observatiune. Scirea electrica sosita de la Carlovietiu cu dat'a 28. jul. d'ice, cã nou'a alegere se va face Joui adeca mane si cã una parte a majoritatii de mai nãinte vre sã alega pre AEppulu Rloru Pr. SSA. Par. Procopiu Ivascoviculu, pre care Serbiu lu considera de serbu, cu tote cã bine se scãie cã famili'a Pr. SSalle este de origine romana si cã numai crescerea i-au fostu serbesca, mai potemu adãuge indoieia destullu de intemeiatã cã Pr. SSA Procopiu nu s'ar desface de fiii sãi suffletesci si de trupulu nãtionei sãlle, prin urmare accãsta combitiune este cu totulu gressãta si dictata numai de unu sentiu de resbunãre in contr'a lui Gruiciu, pentru care inse de voiã de nevoia va trebui sã voteze majoritatea congressulu, neãvendu pre altulu, de ora ce Angheliciu nu are de felu aderinti.

De altmintrea pana acum membrii congressulu nu s'au potutu inca intiellege a supr'a candidatulu. Diu'a de mane va risipi indoieile si credemu cã in ur. viit. vomu potã annunciã scire positifã in asta privintia.

Romania. Alegerile suplementari pentru Senatu, in locul celloru essãti prin sorti, s'au terminatu; allessii cea mai mare parte sunt guvernamentali, abiã cãti-va d'in oppositiune s'au potutu stracorã; este inse de mare insemnetate indoit'a alegere a illustrulu patriotu D. Ionu Brateanu, care fu candidat in trei collegie elector. si numai 10 voturi lip-sira ca sã fia allessu in trei locuri. Publicãramu depesi'a ce dl. colonelu Gherghelu, in numele mai multoru alegerei adressasse Dlui I. Brateanu despre imbuccuratoriulu resultatu allu alegerii d'in Dorohoiu. Pentru accãta depesia dl. ministru de resb. Florescu ordinã cercetare disciplinare in contr'a dlui col. Gherghelu, dar judecatoriã acutara pre inculpatulu. Officiarii romani dovedira cã nu sunt machine alle guvernulu, ci cetatiani liberi, neci poteã sã se intemple altmintrea, cã-ci daca constituãtiunea unei tierre libere dã dreptulu de alegere si militariiloru, trebue sã li dee si libertatea votulu, cã-ci de unde nu, libertatea constituãtionale devine illusoria si derisorã. — Allegatorii d'in Gorgiu allessera deputatiune de mai multi notabili spre a salutã pre allessulu loru, cari ne gasindu pre D. I. Brateanu la Pitesci, se dussera la Bucuresci, unde intimpinãrea fũ cãtu se pote de cordiale. Deputatiunea in cuventulu de salutãre, disse intr'altelã:

„Patru anni aproape impliniti, de candu Dv. nu mai participati in representatiunea nationale au facutu sã se resemntia de cãtra toti acei cari impartesiescu vederile nostre,

cã tierri'a este privata de spriginulu cellu mai puternicu. In acestu restimpu, legi de mare insemnetate s'au applicatu si multe d'in elle au legatu chiaru viitorulu tierrei; si daca vocea Dv. s'ar fi redicatu alaturi cu a cellorulalti Romani, pote cã multe indrepãtari s'aru fi facutu, pote cã multe relle s'aru fi incongiuratu. — In deosebi judeciulu Gorgiu este partea d'in Romania, despre care in ori ce occasiune s'a tienutu mai pucina sama. . . . Astfelu pre candu in tota tierri'a se construescu poduri si cãlli ferrate judeciulu Gorgiu i-se refusa de cãtra statu chiaru sioscu'a (drumu de tierra) vallei Giului, pre care e silitu asta-di sã-o lucredie cu dille de prestatiune! Ce vomu mai dice in privintia *junctionii Vulcanului*, care refusandu se d'a se face, s'au occasionatu nu numai unu insemnatu prejudiciu locale, dar' chiaru generale, cã-ci s'au rapitu resoului nostru totu transitulu de care ar fi potutu profitã. — Ve rogãmu dara, sã primiti mandatulu de senatore, etc.

La aceste cuvinte Dl. I. Brateanu respunde:

„Domniloru delegati!

„Multiamindu-ve de cuvintele magulitorie ce me priveacu personale in discursulu d-v. permiteti-mi sã observu cã nu lips'a din parlamentu a doue-trei persone este caus'a cã maioritatea a alunecatu pre priporulu pre care a impins'o guvernulu. Eu credu cã adeverat'a causa a fostu, cã opiniunea publica nu s'a manifestatu in accesti din urma anni intr'unu modu permanente si cu destulla tarã. Acãst'a credintã este si a d-v. cã-ci numai astu-felu se pote esplicã alegerea mea la Gorgiu, una-data ce sciati, cã eramu allessu dejã la Dorohoiu.

„Negressitu, d-loru delegati, onorea a fostu mare pentru mine, cã v'ati servitu de numele meu in accãta manifestare; cea-a ce inse m'a miscatu tare si mi-a datu incredere in viitoru, este cã nu numai Gorgiulu, ci si Dorohoiulu si Buzeulu au intiellessu cã abtinerea si chiaru mollitiunea in esseroitãrea drepturiloru politice este caus'a principale totoruru a relleloru ce ne bantuie. Sunt convinsu, cã esemplulu datu de aceste districte de-a essã din neactiune, va fi la cea d'antãiu occasiune urmatu de tierri'a intrãga. Si d'eca accãta miscare a vietiei publice va implã de buccuria animele totoruru Romaniloru bine-cugetatori, speru cã nici poterea essecutiva n'o va privi cu ochi reu-voitori, cã-ci d'eca i-este commodu a guvernã, candu marea si inteligint'a parte a nãtioni se abtine, inse ea negressitu scie cã una assemenea abtinere, candu devine sistematica si se prelungece pre multu, se termina in totu-de-un'a printr'o catastrofa.“ etc.

Sã fia de bunu auguriu atãtu manifestatiunea vointiei nat. in celle trei collegie, cãtu ci presagiulu Dlui I. Brateanu, cã-ci este timpulu ca vietia nationale sã pulsitedie ce-va-si mai tare in Romania spre a vibrã mai cu tarã si in estremitatãile corpulu nationale. . . .

Alegerile comunali inca s'au terminatu in tote urbile Romaniei, firesce totu cu successulu doritu de guvernulu, care inse n'are ce se buccurã asta-data de invingerea sa, pentru cã abtinerele de la votu au intrecutu aprobe de doue ori numerulu celloru ce in urmãrea invitãrei politienesce au mersu la urna, mai multu de nevoia. Ecce ce relateza in asta privintia diariulu „Poporulu“ care nu pote fi banuitu d'a se tienã de partia „Rosfiloru“:

„Inse. . . sã avemu parte de cuventu,

superbi invingatori! sã ne esplicãmu assupr'a unui punctu importante.

Nu e vorb'a de Rossi; pre d'insii i-ati turtitu in lupta (?) pentru cã ei n'au potutu intruni decãtu cãte cincii la suta din voturile espresse.

Dara ore tierri'a opposanta consiste numai din Rossi?

Si pre abetienuti, pre cei ce n'au venitu dupa invitatiunile politienesce tiparite, intiellegendu din accãta cum s'au croitu lucrurile; pre accãta immensa majoritate neorganisãta in bande, desgustata de alegeri, de manoperele electorali brutale, o desfiãtiati cu totulu din corpulu nãtioni, faceti abstractiune de d'ins'a, ca si cum n'ar essiste?!

Ei bine, ia sã privimu cifrele:

Din 312 inscriisi la collegiulu I, ati intrunitu unu numeru de 90 voturi; din 400 inscriisi la collegiulu II, ati intrunitu 122 de voturi; din 900 inscriisi la collegiulu III, ati intrunitu 402 voturi; si din 12,000 inscriisi la collegiulu IV. ati intrunitu 5051.

Facu preste totu inscriisi 13,712

Din accesti-a votanti guvernamentali 5,665

Remanu 8,047

Din cari scadiendu ca votanti Rosii 228

mai remanu 7,819

cari n'au venitu sã iee parte la votu.

Acum, cine sunt accesti-a, spuneti-o d-vãstra, cei ce ati cheltuitu multa ostentãla cu invitatiuni politienesce, — si ei n'au venitu?

Convinctiunea nostra este, cã acei-a sunt adeverat'a majoritate a alegatoriloru d'in Bucuresci, pentru cã sunt si partea cea mai luminata, care nu intiellege amesteculu politiei pentru a o chiamã la datorã ei, pre care din contr'a o indignãza nisce procederi atãtu de cutediatorie, in cari violentãrea consciintiei este de mai inãinte gravata.

Acum, d'eca accãta se chiamã alegere primesca-o de buna ceã ce figurãza pre list'a publicata de guvern persone altu-felu forte onorabili: noi inse nu ne sfimu a li d'ice in consciintia:

Nu sunteti adeverat'a espressioni a alegatoriloru! N. B.“

D'in Romania mai inregistramu urmatoriele sciri interesante:

Unu creditu straordenariu de 7000 lei s'a deschisu ministrulu affaceriloru esterne pentru platirea diurnelor si materialelu necesariu membriloru commissiunii militari romane, insarcinata d'a continuã lncãrãle de recunoscere pentru delimitatiunea fruntãriei de cãtra Austro-Ungaria.

— Domnitoriulu Romaniei calletoresce, — precum se scie, — incognito sub numele de „Conte de Vranicia.“ Acestu nume istoricu cunoscutu cetitoriloru nostri d'in balladelle rom. este allu unui tienutu in districtulu Putnei pre cost'a Carpatiloru. Locuitorii Vranãciei formeza intre sine unu felu de federatiune patriarcale. Ei au conservatu portulu si datinele primitive alle Moldoveniloru.

— Colonelii Slaniceanu si Dunca si locutenintele de colon. Salmenu sunt insarcinati a representã armat'a romana la essercitiile milit. ce se voru tienã in lun'a Septemvre in Boemia. Assemene missiuni voru implini cam in acellu-a-si timpu: in Prusia, Dl. gener. Florescu ministru de resb. insocitu de colonelii Zefcari si Costãforu, si major. Jac. Lahovaru, — era in Russia, prin dl. gener. Cernatu si maj. Robescu. — D. C. A. Rosetti fondatorulu diariulu „Romanulu“ a plecatu sambet'a tr. la Paris.

— Guvernulu intenteza processu d

pressa dlui Ales. Macedonescu, directorul diariului „Oltulu“, pentru articolul d'în 29. Jun. a. c., în care d'în incidentul alleggerilor de senatori, despre guvernul actual se dice, că este „sfarimatoriu allu constitutiunii si tradatoriu allu interesselor tierrei.“ La noi asemenea laude la adresa guvernului ung. se potu si ceti în diuarie si audi în camera mai în tote dillele, dar ministri d'acoi se imbracca în pelle de crocodilu si tote glontiele atfntate în contra loru cadu fara effectu.

Discursulu

deputatului nationale Demetriu Bonciu, ținutu în Camera Ungariei, la 21 Julie, a. c.

Onoratu Corpu legiutoriu! Sciu pré bine, că timpulu este forte pretiosu, si caldur'a e forte mare, atātu de mare, încātu nu me insielu, dacă credu, că tocmai pentru acést'a e asiá de pretiosu timpulu, cum n'a mai fostu póte nici odata. Cu tote acestea, D-loru deputati, atunci, candu este vorb'a de o parte asiá de considerabila a tierrei, candu este vorb'a de influinti'a ce ea trebuie să practice în actulu de formatiune a acestui corpu legislativu; candu este vorb'a, pre cum dicu, de acea parte a tierrei, care s'a bucuratu timpu îndelungatu de o constitutiune propria, autonoma si care în fine s'a unitu cu partea majora a tierrei, fara ca pana adi actulu unirei să fie progressatu mai departe de stadiulu iniciatiunei, — atunci, dicu, candu este vorb'a de tote aceste, eu credu On. Camera, că nu póte fi timpu atātu de pretiosu, pre care se nu-lu exploatamu pana la estremeitate pentru interessulu acestei cestiuni. Acést'a o pretinde de la noi trecutulu, presintele si viitorulu Transilvaniei, o pretinde în fine interessulu si speranti'a legata de viitorulu statului. Ceru dara voi'a On. Camere, ca se vorbescu putienu asupra opiniunei mele separate.

Toti amu plecatu, D-loru, din acelasi puntu de manecare, intru aপরার positiunei noastre; din acelasi puntu amu plecatu si eu, din care au plecatu acei on. colegi, cari au vorbitu contra modificarei censului, propusa de mine; toti adeca ni-amu basatu argumentele pre acelasi temeiu, adeca pre legile din 48. Deosebire între noi este numai, că eu me alipescu cu rigóre de litter'a si intentiunea legii din 48, pre candu on. colegi de opiniune contraria nu se ținuu asiá tare de intentiunea pura a legislatiunei de atunci, ci mai multu de usulu, de practica introdussa cu timpulu în acea lege si deci densii voiescu a peface în lege acellu usu, acea practica.

Eu inse repetu, On. Camera, că în privinti'a legii electorale din Transilvania, corpu legiutoriu nu este ținutu a se allipi cu strictetia de principiulu ei fundamentalu; fiindu inse, că on. Camera a admissu acellu principiu la discussiunea generala, nu vreu să me mai occupu de acést'a cestiune. Dar' nu potu lassá ne-atinsu inca odata acellu votu allu Adunarei deputatiloru din 68, prin care leges electorale din Transilvania a fostu dechiarata de imposibila si prin care s'a decisu de urgenta aducerea unei legi conforme si egale pentru tota tier'a. Apoi dacă on. Camera singura nu cauta a procurá valóre decisiuniloru sale, acést'a este o procedere, facia de care înceta ori-ce argumentare mai departe.

Dealtmintelea dlui ministru de interne s'a încercatu a combate argumentele si datele espuse în opiniunea mea separata, pre care amu comunicat'o membriloru on. adunari; inse ce a combaturu? Acesa, că conformu relatiuniloru contributiunali din Transilvania, la 48, în comunele de cl. I. darea pamentului nu era de 48, ci numai de 40 cr. adeca 70 cr. v. a. ér' nu 84, cumu amu arestatu eu. Eu, d-loru din capulu locului n'am atribuitu si nici nu atribuescu datelor mele o autoritate infallibile; m'am nisuitu numai a-mi procurá, pre câtu am potutu, ore cari date autentice; cu tote aceste primescu rectificarea d-lui ministru. Din acést'a inse nu resulta totusi, că datele melle ar' fi lipsite cu totul de basa, ci cellu multu numai atât'a, că censulu de 8 fl. 40

cr. corespunde unei possessiuni numai de 30 séu 28, ér' nu de 36 jugere, cum am dtsu eu.

On. Corpu legiutoriu! Dlu ministru de interne si-a aparatu positiunea prin acellu argumentu, că în Ungaria aru fi diferita chiaru si contributiune corresponsiutoria unui 1/4 de jugeru. Ei bine, dar acést'a nu este unu argumentu contra mea, respective contra opiniunei separate; că-ci dacă existe acést'a diferentia, aru trebui să se stérge, si să se introduca censulu uniformu, care în Transilvania nu pote fi diferitu, că-ci se basédia pre tote motivele de contributiune.

Dlu ministru în discursulu seu pune mare pondu pre darea vitelor, si pentru a combate opiniunea mea, dice, că în Transilvania acellu ce nu avea pamentu, n'avea decâtu e tiena atâtea vite, câte produceau o dare egala cu cifra censului, deorace darea vitelor inca era admissa în censulu electoralu. Dar acestu argumentu allu d-lui ministru érási este în favorulu propunerei melle si este tocmai contra d-sale si contra acellor'a, cari nu voru să admitta în censu adausulu dessorcinării de pamentu, care singuru aru poté recompensá eschiderea dărei vitelor. Acést'a este unu argumentu, care probédia tocmai aceea, că la 48 în Transilvania nu se cerea, că alegatoriulu, pentru a-si poté practica dreptulu, să posieda vre-o mare cantitate de pamentu, pentru că avendu câte-va vite, legea de atunci i-asecurá dreptulu electoralu, pre care legea de adi i-lu denéga.

On. Camera! dlui baronu Gavrilu Kemény, în discursulu seu de sambat'a trecuta, a disu, că nu este correctu, ca să schimbamu conditiunile fundamentale alle legii electorale, prin o dispositiune laterala. Să me ierte inse dlui baronu a-i spune francamente, că dacă dsa vede în desbaterea acestui proiectu de lege o dispositiune laterala, apoi atunci eu nu mi-potu intipui, candu facemu noi legi serióse si fundamentale? căci acestu proiectu de lege electorala se afla de mai multe luni dejá în desbatere, parte în sectiuni, parte în Camera, si apoi Corpu legiutoriu din 68 prin §. 63 din legea de atunci declara apriatu, că trebuie adussa o lege electorale pentru Transilvania. Ei bine, dar' de la 68 si pana adi amblamu noi totu pre cai laterali? — Eu credu că acést'a nu este cale laterala, deorace este vorb'a puru si simplu de îndreptarea legilor electorali; candu dara este vorb'a de îndreptare, nimicu nu póte fi mai justu, decâtu că principiile fundamentale din lege, interpretate reu în decursulu timpului, să se restabiléca astufeliu, cum pretinde spiritulu si intentiunea legii din 48.

Vedu, că On. Camera si-a perdutu rabdarea; din acést'a consideratiune deci, voi face totu posibilulu, pentru d'-a-mi prescurtá essentialminte vorbirea. Nu voi vorbi despre opiniunea separata ce am avutu onora a vi-presintá, deorace este tiparita si astufeliu ori cine pote să o studiedie; sum inse silitu a reflectá unele si altele, la celle ce mi-s'au disu în sediinta de sambat'a trecuta,

Rogu dar' pre On. Camera, să binevoéca a-mi acordá putiena atentiune, macaru numai pana ce voi terminá cu aceste.

Mai întâiu de tote vreu să reflectediu asupra dechiaratiunei d-lui ministru de interne, care pentru mine — marturisescu — este forte pretiosa, si prin care d-sa dice, că a primitu cu bucuria vorbirea mea din 15 a corentei, adaogendu totu o data, că dacă toti deputatii nationali aru occupá aceea-si positiune, pre care amu occupat'o eu, diferentiele nationali aru fi forte usioru de aplazatu. Nu voiu să me pronunciu în generalu despre conduit'a tuturor deputatiloru nationali, — dar eu credu On. Camera si d-le ministru, că deputatii de o nationalitate eu mine, intru câtu li-cunoscú sentimentele si plecările, cu pucine exceptiuni — toti occupa aceea-si positiune, pre care o occupu si eu; adaveru, despre care dlui ministru a potutu să se convinga si adi, candu a ascultatu cu atât'a atentiune discursulu on. collegu Alessandro Romanu. — Totu dlui ministru dice mai departe, că eu amu facutu observatiuni asupra neaplicării corecte a legii de nationalitate, inse fara a arretá casuri concrete. Acést'a este adaveratu, inse, cu permissiunea d-lui ministru

promitu a-i presentá asemenea casuri occasionalmente, pre calle privata. În Camera n'am voitu s'o facu acést'a, deorace marturisescu, că numai asiá fi provocatu prin elle cestiune de nationalitate.

Si acuma, d-loru, vreu să facu câte-va observatiuni scurte asupra unor cuvinte din discursurile d-loru Gavrilu Kemény si Iuliu Horváth. Celu d'antâiu, vroidu să atace conduit'a deputatiloru romani, prin urmare si a mea, adissu, că dacă s'aru adduce câtusi de putiena schimbare în censulu electoralu, atunci aru urmá érási ceea ce d-sa n'aru vol, adeca, că romani érási aru intra în Reichsrath. — Dar eu, vorbindu celle drepte, nu sciu d-loru, ore cine suntu mai culpabili: acei ce au intratu, ori acei ce au provocatu intrarea? — Din parte-mi sciu numai atât'a, că d-nii cancelari de atunci ai Ungariei si Transilvaniei, n'au fostu romani, eu tote aceste nu numai că d-loru au provocatu intrarea, dar' au intratu chiaru si d-loru în acelu Reichsrath. D. baronu G. Kemény a mai disu apoi, că d-sa nu vre să dee „charte blanche“ romaniloru, pentru că nu cumva acei'a să mai renuncie la drepturile de cari se bucura inca. Ei bine, pre terenulu acést'a me unescu cu d. baronu si dicu si eu, că romanii din Transilvania nu trebuie să se renuncie la nici unulu din drepturile lor. Scopulu acést'a dara ne unescu pre amendoi. Mediloccele inse ne punu forte departe unulu de altulu. Că-ci, pre candu eu voiescu, că acestu scopu se-lu ajungemu prin mediloce de împaciure si prin atractiunea romaniloru în practica vietiei de statu, pre-atunci d. baronu se basédia pre negatiune, pre conservarea si chiaru escitarea mai mare inca a nemultiamirei, într'unu cuventu — pre suprematia. Eu inse credu, că atunci candu va fi vorb'a de aপরার drepturiloru, acellu poporu apasatu, care se numesce poporul romanu, va fi harnicu să le apere, că-ci este unu poporu, pre care se pote contá.

D. Iuliu Horváth, care în discursulu seu a avutu placerea de a se occupá forte multu de mine, a disu între altele, că suntu între romani domni de acei'a, cari si-au întrebuintatu influinti'a politica în contra statului. Eu nu cunoscú, d-loru, asemenea casuri; dar dacă s'aru fi intemplatu chiaru un'a ca acést'a romanii nu suntu uniei ca atari, deorace asemenea lucruri au comissu si alte nationalitati, pana chiaru si insusi magiarii si inca în proportiune mai mare. (Voci din stang'a: este adaveratu!) D-sa inse, dupa cumu amu mai disu, occupandu-se pré multu de mine mi-a astrasu atentiunea asupra multoru lucruri patriotice si nepatriotice, Binevoéca inse on. meu collegu a-mi permite să-i spunu, că în ceea ce privece patriotismulu, apoi de si nu sum magiaru, totusi cutediu a me pune în rivalitate cu d-sa ori si candu. De altmintelea d. Alessandro Romanu i-a reflectatu în acést'a privintia mai multu pote, decâtu — quantum satis.

Dar d. Iuliu Horváth nu s'a multamitu cu câte a peccatutu prin discursulu seu de sambat'a trecuta, ci a mersu mai departe, publicandu a dou'a di în „Ellenör“ unu articulu, prin care nu dice nici mai multa nici mai putienu, de câtu că: la casu candu Camera aru adoptá testulu comisiunei centrale, cu alte cuvinte, dacă aru respinge amendamentul d-lui Kemény, atunci Magiarimea din Transilvania aru fi necesitata să se puna pre terenulu passivitatiei. Eu, d-loru, d' si nu sum magiaru, totusi asiá fi avutu atât'a patriotismu, încātu să nu facu o asemenea dechiaratiune pre contra natiunei si a patriei unguresci, nici chiaru atunci, candu asiá sentí slabitiunea loru asiá de multu, cum o sentiescu d. Iuliu Horváth. De altmintelea despre passivitatea Romaniloru din Transilvania s'a disu, că ea nu-si are caus'a în legea electorale. Ba da, d-loru, numai si numai legea, respective defectele legii electorale au fostu si suntu si asta-di caus'a passivitatiei romaniloru din Transilvania, că-ci On. Camera, unu poporu cu consciintia, atunci, candu vede, că în patri'a comuna si la mes'a legiloru comune, lui i-se mesura cu alta mesura, unu asemenea poporu nedreptatitu, dicu, are totu resonulu si totu dreptulu de a se pune în positiunea passivitatiei. Fiindu inse, că eu nu dorescu, că acést'a passivitate să se mantiena si pre

viitoru, apoi mi-iau voi'a a aderá la amendamentul dlui Nemesiu, cere precisedia la ritu cifra censului de 8 fl. 40 fara a invoca o cifra mai mare, adeca 15 fl. Dacă în intieleptiunea On. Camere va gasi de curatia să respinga acestu amendamentu, atunci eu ținuu cu rigore la proiectulu meu de solutiune, adeca la conservarea intacta a positiuniloru legii din 48, sustienendu, ar fi o imprudentia politica, să stergemu unu dreptu practicatulu în decursu de aproape trei decenii. — Recomandu dar' inca on. Onoratei Camere opiniunea mea separata.

Discursulu

deputatului nationale Joanne P. Dessearostitu în Adunarea deputatiloru Ungariei în sediinta de la 23. Iuliu a. c.

On. Camera! Mai 'nainte de tote sesea de cuventintia a declará, că susiti opiniunea separata pentru delaturarea punctulu 5 din §. 12 a legii electorale, fiindu-că acést'a opiniune separata a fostu desvoltata dejá cu forte multu talentu de torvicu, nu affu de necesaru a face o adenca scormonire de argumente, pre sustienerea ei; nu me potu inse conteni a riscá si eu unele observatiuni.

On. meu collegu Augustu Pulszky, chiaru si insu-si d. ministru de finantecum si alti domni din partid'a dreptu au accentuatulu în mai multe renduri recitarea drepturiloru si-a detorintelor cetatieneseci; inse, dupa parerea mea, domniloru n'au applicatu tocmai correctu acelu principiu de dreptu. Si anume, principiu de dreptu, dupa parerea mea, este, că cetatienii, cari se bucura de drepturile de Statu, trebuie tot-data să aiba parte în detorintie corresponsiutorie, — principiu din care apoi resulta firesce, că acelle detorinte trebuiecu si îndoplinite. Dar' eu, partea mea, nu gasescu de correctu aplicabile acea deductiune, că îndoplinitia detorintelor trebuie să premérge practica drepturiloru. Într'unu Statu, unde drepturile si detorintele cetatieneseci se basédia pre legi positive, asiá ce-va credu că nu pote avé locu, deorace Statulu are dreptulu si poterea de a constringe pre cetatienii sei la îndoplinitia acellor detorintie. Si credu On. Camera, că forte slaba si ticala trebuie să fia poterea unui Statu, atunci candu ea nu are alte mediloce pentru a constringerea cetatieniloru sei la îndoplinitia detorintei lor, decâtu numai mediloculu a li detrage drepturile politice.

Se dice D-loru, că nu se platesce de Este adaveratu, că forte reu se platesce, că forte multe restantie de dare se affu tierra; dar întrebu: ore caus'a acestui consiste ea în ace'a lacuna, ce-a existat pana adi în legea electorala, prin neintroducerea acellei dispositiuni, că: cellu ce si-platesce contributiunea, nu pote usá dreptulu electoralu? Nu, D-loru! ca acestu reu a consistu si consistu în lege de legi bune pentru contributiune; com in aceea, că stringerea contributiunei este regulata astu-feliu, încātu să pota respunde scopului. D'în acést'a consideratiune, On. Camera! eu credu si sustienu, introducerea acestei dispositiuni în lege electorale, este cu deseversire erronab necorresponsiutoria scopului.

Dar acést'a dispositiune este totu ilegala si lovesce — pre terenulu propriu — în principiile egalitatiei de drepturi. D'în me: §-lu de facia, respective punctulu 5 de acestu § allu proiectului de lege pus în desbatere, pretinde nu numai de la allegatori de deputati, ca să-si platesca dările, si de la allegatorii comisiuniloru municipale. Dar' comisiunile municipale consistu de dou'e parti, anume: din membri alesi de virilisti. Apoi legea nu pretinde, decâtu la membri alesi si de la allegatorii de storu-a, că să-si platéca dările, ér' de virilisti — ba. Amu auditu accentuandu că are să le vina rendulu si virilistilor, alte cuvinte are să se introduca unu amendamentu de constringere, prin care si-acum inca voru trebui să-si achite dările. Exemple dar dacă este asi'a, apoi atunci de ce nu amanatu acést'a dispositiune, pana atunci candu se va adduce o lege de contributiune?

mente impunatorie pentru toti cetatenii ei, cari voru să use de drepturile lor, — aiba acelle ori ce titlu si au!

Mai este in sa o impregiurare destula importanta, care vorbesce contra acesti cetateni. Anume: legislatiunea noastra se ocupa pre sistemulu a doue Camere. Din aceste este Camer'a inferioara, adeca On. Camera; cealalta este Camer'a superioara, adeca Camer'a boerilor. Acumu, conformu §-lui de facia membrii Camerei nu pot să fia, decatu acei'a, să allegu pre bas'a indeplinirei datorilor contributiionale, pre candu membru Camerei boeresci pot să fia si-acei, cari nu si-platescu dările. Din acest'a consideratiune, On. Corpu legiuitoriu, amu — credu — dreptate, candu amu mai nainte, că acest'a dispositiune este la si că lovesce in prinoipiile egalității drepturi.

Dar' apoi, fiindu vorb'a despre aceea, cine-va numai atunci pot să si exercite dreptulu electoralu, daca mai antaiu si-a dat contributiunea, cu alte cuvinte daca indeplinitu conditiunea correspondetoriei dreptulu electoralu, — acest'a numai atunci pot să aiba locu, candu contributiunea fi o indatorire voluntara; in casulu acesta inse aru trebui să se dica: „volenti fit injuria“; acellu ce nu platesce conditiunea, să nu fia allegatoriu si din conacellu ce nu vré să fia allegatoriu, să platesca nici contributiunea.

Oi, D-loru, voi face inca si-ace'a in-are: ore cetatenii patriei nu possu ei statu si alte drepturi cetatenesci, de-umai dreptulu electoralu? Dar' acest'a abia o parte numai din complexulu turilor politice practicabile in unu Statu constitutiionalu. Daca dar' cetatenii suntu deputatii la mai multe favoruri din par-Statulu, atunci contributiunea ce li-se vré să platesca, nu stă in justa propor-tiune cu exercitiulu dreptulu electoralu; guvernulu si commissiunea centrala aru trebui să calculadie, căta anume parte dare corresponde dreptulu electo-ralu, care este numai o parte din complexu drepturilor cetatenesci? numai atunci fi potutu, să stabilésca proportiunea intre practicarea dreptulu si execu-tiunea detorintilor cetateniloru.

Să mergemu inse mai departe. In sen-tințu logice de mai nainte, aci se escludu de la beneficiulu dreptulu electoralu, n'aru fi tienti a indeplini nici dorintia vis-a-vis de statu, precum suntu cetatenii acei'a, cari practica acestu dreptu. — D-loru, detorintiele cetatenesci facia cu elu consistu elle numai in indeplinirea contributiunei, — nu consistu ore si in fap-tu de a sacrifică sangele si viet'a pentru patria. Dar atunci vré să intrebu: ce locu a destinatu on. ministeriu si on. commissiunea centrala in legea electorala aru acei'a, cari si-indeplinescu detorint'a vis-a-vis de statu sacrificandu-si sangele si viet'a? că-ci in adeveru statulu aru fi de-putat să se acorde drepturi correspondetorie cetateniloru: cu tote aceste in projec-tu legei de facia, acesti'a, intru cătu nu au calificatiune, suntu cu totu delaturati adralu dreptulu electoralu. Să nu se dica, că mentinerea punctulu 5 este necesara pentru motivulu, că practicării drepturilor lor se trebuie să corresponda indeplinirea detorintiloru.

S'a mai d'issu apoi, D-loru, că in pri-ma contributiunei mai putine de 120 leu contributiunea pot să se amane. Acest'a e un frumosu lucru, care s'aru poté consideră unu favoru deosebitu, inse si dreptu o periculoasa totodata, care — fara inten-tiune poté — aru deveni fapta prin impregi-uratu, că cetatenii respectivi, usandu de acestu dreptu, nu si-aru plati contributiunea la stat si astfelu de-odata s'aru tredî, că epuisati din numerulu alegatoriloru, acest'a desceptare a lor aru urmă de a fi numai dupa incheierea listelor e-lectorale.

Dar acestu punctu allu §-lui aflatoriu in legea, mai are inca si o alta parte slaba, care poté fi criticatu. — E constatatu, că elu nu va mediloci cătusi de a nu incurgerea remasitielor de con-

tributiune, precumu a declaratu-o si insu-si d. min. de interne, candu a respinsu emanda-mentulu d-lui dep. Oláh. Din acest'a apoi firesce urmedia evidentulu adeveru, că — de facto — nici este in intentiunea acestui punctu mijlocirea incurgerei con-tributiunei, deorace se voru gasi cătu de multi proprietari de-aceia, cari, pre langa celle mai considerabile remasiti de dare, totu-si voru fi pusi in positiunea de a si-poté essercia dreptulu electoralu; den-sii adeca voru avé atăt'a minte, încatu să si-cumpere intr'unu altu districtu unu pe-tecu de possessiune, cătu li-pote fi de ajunsu pentru obtinerea dreptulu electo-ralu, si astfelu eludandu legea, pre de o parte voru usă de dreptulu electoralu in-tr'unu modu eftinu, fara a si-plati remasi-tiele celle mari de dare, pre de alta parte banii economisati astfelu prin neachitarea remasitielor i-voru intrebuintiă pentru sco-puri avantajoase numai lor inaisi la alegeri.

Se prevede mai departe in acestu pro-jectu de lege interdicerea corumperei ale-gatoriloru. Mi-reservu dreptulu de-a mi face la timpulu si locul seu observatiu-nile cuviintose in acest'a privintia.

Acum'a vré să notificu numai atăt'a, că tocmai prin punctulu 5 din acestu § se deschide un'a occasiune forte potrivita pentru corumpere, prin — imprumutare. Anume, cellu ce va vroî să si-puna candi-datur'a in vre-unu collegiu electoralu, n'are decatu să dee bani cu imprumutu alle-gatoriloru, pre cari conteadia, pentru că acei'a să si-pota astfelu achitã datoriele contributiionale. Acest'a manevra — firesce — nimene nu-o poté tassã de corumpere, pentru-cã a imprumutã este iertatu; cu tote aceste inse in realitat' acest'a ma-nevra nu va fi nimic'a mai multu, decatu — corumpere.

S'a disu apoi in acest'a Camera, că ce-tatenii statulu nu possu virtutea, de a si-indeplini ingagiamentele facia cu statulu. Este pré adeveratu, că dările nu se respundu cu de destulla essactitate; inse eu nu credu totu-si, că acest'a s'aru poté numi tocmai — lipsa de virtute. Reulu acest'a fara 'n-doieia trebuie atribuitu numai positiunei con-strinse a contribuabililoru, lipsei de moneda a bietei seracime, si altoru calamități. Nu se aduna apoi contributiunea nici din o alta cauza, anume d'in caus'a regulamentulu de stringere a contributiunei, carele este atăt'u de defectuosu, încatu nici de departe nu corresponde scopulu. Deci, ace'a lipsa de virtute, care s'a observatu pana acum'a in indeplinirea contributiunei, se va sustiené si pre viitoru, si inca se poté că'n proportiune mai mare, deorace poporul, candu va ob-servã efectele aceste legi, dieu, nu-o să ga-sésca pré mare placere in ostene'l'a practi-cării dreptulu electoralu. Guvernulu fara 'ndoieia o să cascige prin acest'a, deorace, pecandu acest'a dispositiune va fãri si mai tare inca s'furiile alegatoriloru elementulu oppositionalu, pana atunc' elementele, pre cari s'a basatu in tot-de-un'a si se baseadia inca si adi — guvernulu, se voru inmulti cu per-cente considerabile.

Eu, D-loru, nu i-numescu pre funcio-nari de — proletari; dar esperint'a de tote dilele ni-a aratatu si ni-réta, că densii in-totdeun'a tienu cu guvernulu. Eu inse nu li-imputu acestu faptu voi numai să con-statu, că acesti'a nici odata nu potu ajunge in positiunea de a nu si-plati darea, deorace ea li-se subtrage din gagi. Ei dara tot-deauna voru fi in exercitiulu dreptulu el-lectoralu. Asemenea elementu suntu si capi-talistii, căror'a mai bine li-place să adune, decatu să platesca — percente. Acesti'a apoi numai din motivulu, că se nu platesca sta-tulu mai multu adeca celle 6%, in totdeun'a si-voru plati darea cu essactitate si astfe-liu voru fignrã permanentu in list'a celoru indreptatii la urn'a electorale.

Aceste elemente inse sunt totodata ace-lea, cari sustienu ori ce guvernulu, fia acell'a absolutistiu, fia constitutiionalu, — pentru, că, spre a-si assecurã banii, au trebuintia in totdeuna de poterea activa a guvernulu. Aceste nu suntu elemente independente, si punctulu 5 din § 12 allu legi de facia toc-mai acestoru elemente le assecura prepon-derant'a facia cu elementele independente.

S'a sustienutu in acest'a On. Camera

de catra unii d-ni deputati, că tocmai con-tribuabili cei mai imosanti suntu in re-stantia mai imosanta cu darea, si d. min. de interne si-a esprimat dorint'a, că de-putatii respectivi să-si probodie acest'a as-sertiune. Eu inse asi'a pricepu caus'a, că acei d-ni deputati respectivi n'au vroitu prin assertiunea lor, decatu să apostrofodie in modu indirectu guvernulu, pentru ce nu dispune astfelu, încatu stringerea acelloru restantie să se essecue cu deplina rigóre.

Dar facia cu acest'a apostrofare, eu asi fi acceptatu de la onorab. d. ministru, că se produca — tocmai in interessulu guvernulu — argumente solide spre combatere; lucru, care d-sale poté să i-fia cu-atăt'u mai le-snciosu, cu cătu că tote datele necesarie i-stau la dispositiune, pre candu acei ce l'au combatutu de siguru nu dispunu de ele, celu putnu nu dispunu in proportiunea in in care dispune d. ministru.

Dupa tote aceste On. Camera, voi trece la reflectarea punctelor 1 si 2 din acestu § si fiindu-cã nu vroiu să abusediu de pa-cienti'a on. d-ni deputati, promitu a fi cătu să poté de scurtu la vorba.

De câte ori a venit pre tapetu vorb'a, că, prin legea de facia electorala aru trebui să se acorde drepturiloru o expansiune mai mare, si legea să se traduca in mai libe-rala si să se basedie pre prinoipiulu egalității de drepturi, totdeun'a s'a objectatu din partea adversa a Camerei, că acest'a nu se poté, deorace presentulu proiectu de lege nefindu altu-ceva, decatu o interpretare a legiloru din 48, asemenea schimbãri essen-tiale nu se potu introduce intr'insulu, fara a jigni ace'a lege. — Apoi, D-loru, daca privimu punctulu 1. din § 12 allu acestui proiectu de lege, trebuie să observãmu de 'ndata, că dieu acestu-a se abate forte multu de la punctulu correspondetoriu allu legi din 48, deorace accolo erau ficsate anume crimele in urm'a comitterei caror'a cetat-ianulu si-pierdea dreptulu electoralu; pun-tulu de facia inse nu numai că nu contieno o dispositiune mai liberala, dar' estinde acest'a grea pedepsa chiar' si-asup'r'a delicteloru, care este unu conceptu atăt'u de vastu si elasticu, încatu la unele occasiuni poté să despoie pre forte multi allegatori — de votu, deorace poté se incumbe in sine si delictu sau mai bine gresielu de-acele, cari abia se pedepsescu cu arestu de câte-va ore, pre candu insusi proiectulu de lege nu ad-mitte perderea votulu, decatu numai in li-mitele duratei pedepsei cu 'nchisore. Astu-feliu, D-loru, se poté apoi intemplã, că cine-va tocmai in timpulu compunerii li-stelor electorale să fia arrestatu de facto, pentru ore care delictu comissu fara inten-tiune chiaru, — lucru, ce i-se poté intem-pla ori cui, — si éta, că acellu allegatoriu, de si si-a espiatu peccatulu indata dupa in-cheierea listelor electorale, totusi — in sensulu punctulu de facia — devine despoi-iatu de dreptulu electoralu pre timpu de-unu annu, doi, seuu chiaru si trei. Apoi acest'a dispositiune, on. Camera, aru fi o grava injustitia.

Din acest'a cauza deci, amu onorea a presintã unu amendamentu, in sensulu caruia testulu, care se incepe cu cuvintele „cari“ si pana la cuvintele „delictu“ este a se ster-gi din punctulu 1 allu acestui paragrafu si a se inlocui cu acestea: „acei, ce suntu condamnati in urm'a comitterei delicteloru prescrite in punctulu 2 § 5 din legea de la 48, — in decursulu duratei pedepsei suntu opriti de la votu.“

Este adeveratu, că d. dep. C. Csémeghi a facutu amintire aici si despre delictete ce se potu comite prin pressa, cumu sunt anume agitatiunile seuu provocãrile la arme. Dar D-loru, amendamentulu meu nu slãbesce cătu-si de pucinu effectulu legei, deorace in § 5 din legea de la 48 este semnalata anume infidelitatea catra tronul, tradarea de de patria etc. fara a se face osebire, daca asemenea delictu s'aru comite prin pressa, ori pre altu terenu. Fiindu dara, că tote aceste suntu prevediute in §-lu amintitu din legea de la 48, eu nu gasescu de utilu a se mai specificã anume dillectete de pressa in punctulu 1 allu § 12 din acestu proiectu de lege.

Dupa parerea mea inse, punctulu 2 este mai incorrectu, mai injustu inca si decatu pun-

tulu 1. Este unu adeveru generalmente re-cunoscutu si accentuatu de catra toti oratorii, cari au luat inaintea mea cuventulu in acest'a occasiune, — că pre nedreptu se ap-plica forte adese ori arestulu preventivu. S'a accentuatu inse totu-data si-aceea, că arestulu preventivu este reclamatu de inte-resulu justitiiei si că prin urmare, de si contine ore cari umbre de injustitia, ellu trebuie tolleratu intre institutiunile statulu. Ei bine; acest'a o recunosc si eu, dar tocmai pentru-cã arestulu preventivu inca nu prob-edia unu delictu deseversitu, eu nu potu admite, că cetatenii preveniti cu acest'a pedepsa, să fia inca despoiati de dreptulu elec-toralu. D. dep. Csémeghi a mai disu apoi că d-sa nu poté concordã cu conceptele d-sale — faptul, că unu arestatu să fia adusu buna óra de la Illova intro pan-duri — la urn'a electorala.

Acest'a d-loru, nici eu nu o apro-bu; cu alte cuvinte si eu suntu de parerea, că acei ce 'n decursulu votarei suntu de facto condamnati la ichisore, seuu se afla in arestu preventivu, să nu fia admisi la urna; inse nu potu admite, că ei să nu fia admisi nici in listele electorale, deorace, espiran-du-le pedepsa inca inainte de alegere, aru fi injustu să li-se denege dreptulu de vo-tisare, numai din simpl'a cauza, că pre candu se compuneau listele electorale, den-sii se aflau in arestu.

Din acest'a cauza, am onorea a pre-sintã inca unu amendamentu, care se re-suma categoricu in urmatoarele: „Punctulu 2 din § 12 să se stérge cu deseversire din testulu proiectulu de lege.“

Acestu amendamentu cu-atăt'u mai ver-tosu lu-recomandu spre admittere, cu cătu că in privint'a condamnatiloru, pre cari nici eu nu suntu de parerea a i-tãrri intre panduri la urna, — se poté intercallã o dispositiune potrivita la § 73, prin ace'a modificare, că in locu de frass'a: „dreptulu de votare compete numai acellor'a, cari suntu trecuti in listele electorale“ să se dica: „dreptulu de votare compete numai acel-loru allegatori trecuti in listele electorale“ cari nu se afla de facto — arrestati prin sentintia judecatorésca.“ Prin acest'a modi-ficatiune presentulu proiectu de lege aru corresponde apoi scopulu si'n ast'a pri-vintia.

In fine, D-loru, voi se notificu inca atăt'a, că punctulu 2 din acestu § se afla totu odata in contradictiune si cu ins'a-si legea deorace punctulu 3 din acestu § di-spune, că numai acei'a suntu privati de dreptulu electoralu, cari suntu condamnati in virtutea legei la perderea acestui dreptu; apoi § 91 si urmatoarele érași cuprindu totu dispositiuni de-acele, cari preciseadia lamu-ritu sentintiele judecatorésca, cari incumba intr'inseie perderea dreptulu electoralu. Asia dar' inca odata sustienu, că aru fi forte in-justu si necorrectu, că pre arestatii preven-tivi, despre cari inca nici se scia, daca in adeveru suntu culpabilu seuu ba, — să-i punemu intr'o categoria cu criminalistii condamnati prin sentintia judecatorésca.

Daca deci, D-loru deputati, facia cu tote aceste argumente totusi nu veti re-spinge aceste puncte erronate din presentulu proiectu de lege, parerea mea este, că ve-ve-ti blamá inaintea intregi lumi juridice; — si pentru-cã acest'a să nu se intemple, mi-ieu voi'a dar' a recomandã inca odata amendamentele melle spre primire!

B.-Pest'a, 20 Jul. 1874. ✓

Prea Onor. Redactiune!

Fóst'a societate a theologiloru rom. din Vienn'a, si dupa desfiintierea seminarulu de la S. Barbara, si stramutarea alumniloru in Seminarulu cath. din Pest'a, de-si ne-aprobata de superioritatea acestui institutu, totu-si de facto nu a incetatu, si cá atare, in sensulu statuteloru §. 32. se sente inde-torata a face cunoscutu O. publicu romanu starea Cassei, a Bibliotecei, si deca nu a progresulu, cellu pucinu a lupteloru salle pentru a-si dobandi aprobarea Societatii.

Ce se attinge de cas'a Soc. s'au tran-spusu de pre an. 1872/3 summa de 82 fl si 90. cr. in bani gat'a, éra in Obligatiuni 78 fl. si 32 cr. Au mai incursu de la Pr. S. Sa Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea

summ'a de 50 fl. cu condițiunea, că de nu se va dobandi aprobarea se se impartia între membri. D'in vinderea câte unui esemplariu d'in „Cath. lui Deharbe“ si a „Fabioli“ summ'a de 3 fl. 30 cr. — Pentru banii imprumutati d'iu Cass'a Soc. la membri, su incursu summ'a de 5 fl. 10¹/₂ cr. care la olalta dau summ'a de 141 fl. 32¹/₂ cr. Spesele pentru transportarea Bibliotecii la Pest'a au costatu 37 fl. si 61 cr. pentru post-portulu diuarielor, correspondintilor Societatii, procurarea requisitelor de scrisu si alte s'au errogatu summ'a de 14 fl. 32 cr. Cari tote la olalta facu summ'a erogatiunilor de 51 fl. 88 cr. Acesta scadiendu-se d'in summ'a venitorilor de mai susu remane pre an. viitoriu in bani gat'a summ'a de 89 fl. 44¹/₂ cr. si in obligatiuni 78 fl. si 32 cr.

Ce se tiene de biblioteca, acest'a s'a mai immultitu cu 2. opere donate, unulu de Dlu Simeone Fl. Marianu. „Poesie populare si ballade“ si altulu de anonimulu Iuniu „Femeile de I. Pederzani.“

Cu progressulu in estu-annu nu ne potemu laudá, de ora-ce bibliotec'a, fontana a totu progressulu, a statutu in Vienn'a pana cátra finea lui Maiu, — parte pentrucá be-traulu Cantoru D. Ursu carui-a a fostu concediuta, smintindu-si unu petioru a jácutu mai multe lune in patu, parte mai vertosu pentrucá rectoratululu de aici nu ni-a concessu pana in Martiu stramuterea ei la Pest'a, legandu-o totu de-un'a de aprobarea, ce se acceptá de la primatete, si asiá mai tota activitatea nostra a tientiutu numai intru a essoperá aprobarea societatii si pentru acestu institutu. — E dreptu, cumcá cam prevediendu-se inca d'in annulu trecutu dissolverea seminarului d'in Vienn'a, s'a allestu unu comitetu de 4, care in casu de desfiintare, se roge pre Pr. SS. Loru Episcopii romani, a intreveni pentru continuarea Soc. si in altu Seminaru probabilmente pestanu. — Membrii acelu-a comitetu si-au facutu detorint'a fiecare in deosebi, rogandu pre capii loru besericesci pentru inaltulu patrociniu. Dara fiindu-cá parerile Prea SS. Loru, de-si conveniau in scopu, diferiau inse mai multu seau mai pucinu in aplicarea medilocoloru; comitetulu comunicandu-si-le între sine — nu potú a priori se decida nemicu stabiliu, pana nu se voru afflá actú in seminarulu d'in Pest'a. Venindu acellu momentu, impregiarile adusera cu sine, de nu erau toti membrii acellui comitetu dispusi pentru acestu seminaru. Numai de cátu se alese altu comitetu, in care numai 2 d'in cellu mai de susu intrara. Odata intruniti, se cugetá, ce calle se appuce. Resultatulu fú, cá numai decátu pre callea cea mai pacifica si neteda, nu pre ascunsu si pre sub mana, oi pre facia, cu incredere in sine si in dreptatea causei salle, se cera de la Superioritate, cá dupa esemplulu scoleloru magyare si slavone, se ni se concedá si noua continuarea societatii dejá recunoscute si aprobate pentru seminarulu de Vienn'a.

Acest'a se intemplá. — Dara superioritatea declará la acestea, cá de-si societatea a fostu aprobata pentru seminarulu d'in Vienn'a, — d'ins'a nu se semte competentá a o aprobá si pentru acestu institutu; de orace capulu supremu allu seminarului pestanu e primatetele de Strigonia. — Deci ne indrumara, ca prin o supliciu, in care se se alture statutele in traducere pre limba lat. seau magyara, prin rectoratu se le adressámu la Primatetele. Aci comitetulu, care la totu casulu trebuia se-si vedea de affacerile soc., se affá de odata arruncatu între Scylla si Caribde, pentru cá de nu urmá callea arretata de superioritate, oi se luá pre alt'a, — precum recomenda y in o cerespondintia de langa Timisiu, Nr. 51 „Fed“ — erá temere, cum cá se voru porni cu tota urr'a lor innascuta si ne voru sugrumá tote, pana inca nu se facusse asiá dicundu mai nemica, ne voru cutropi soc. in nascere, insinuandu-ne pre la primatetele de nescari omeni, ce prin portarea nostra li-amu dá se intiellega, cá nu avemu incredere in buna-vointia lor, ma dora nece in dreptatea causei, pentru care luptámu si asiá le dámu ansa a lucrá di-

rectu si pre facia in contr'a nostra. — De alta parte ne temeamu si de aceea, cá de li-vomu da in man'a loru statutele, le voru pune ad acta usque ad calendas graecas. — Si un'a si alt'a e reu. — Dara între doue relle amu fostu necessitati se alegemu reulu cellu mai micu, adeca se inaintámu si prin rectoratu suplic'a la primatetele. Resoluti spre acest'a, ne appucarámu de lucru, si in 15. Nov. dederámu in laintru suplic'a cu statutele. Aci stetera vreo 2—3 septemane pana ce s'au facutu nescari prescurtári si correctiuni de stilu, dupa geniulu limbei latine.

In 30. Decembre s'au predatu de nou purisate si correse, dara pana acum'a nu am dobanditu nece unu resultatu. S'au facutu nenumerate intrebári la rectoru despre resultatu, si pana acolo s'au amaritu spiretele, in cátu unulu d'in membri au spusu verde prefectului, cumcá incepemu a ne pierde sperarea de bine si cá suntemu aplicati a suplicá de nou la primatetele dupa resolutiune, numai se ni-se dee numerulu off. sub care s'au inaintatu! Dupa cari in diu'a urmatoria mergundu de nou la rectorulu, ni-a facutu mustrári, cá suntemu impacienti si ne-linisciti, dara ella nu pote se sugrume pre primatetele, — care i-communicasse, cá va cere consensulu Episcopiloru celloru lalti — deca o a tramissu inca.

Totu-si cu acest'a occasiune ne successe a-lu induplicá de ne-a concessu transportarea bibliotecii, cu observatiunea, cá pana va veni resolutiunea, se nu facemu usu de d'ins'a. Firesce si acest'a ni successe, cu mare nevoia numai dupa ce i descrierámu starea cea rea in care se affa in seminarulu d'in Vienn'a, adducandu-i daun'a ce suferimu prin aceea, care lesne s'ar poté delaturá, concediendu-ne se-o adducemu in Pest'a, cu atátu mai vertosu, cá aceea nu aterna atátu de la primatetele, cátu mai multu de la buna-vointia D. Salle. Asiá precum se vede d'in celle pana aci disse, nu multu amu potutu se essoperámu; dorere, cá e asiá! Dara totu-si nu debue se desperámu. Ceea ce nu s'a dobanditu, se pote dobandi mane. Gutta cavat lapidem...

In fine mai aduugu, cá de-si societatea nu se buccura mai multu de dreptulu avutu odinora, totu-si, fiindu-cá possiede ore-care summulitia de bani si cárti, care debue grigite si conservate, s'au allestu spre acestu scopu si pre annulu venitoriu unu personalu administrativu in numeru de 3.

In legatura cu acest'a ne sentimu indetorati a adduce multiamita publica Prea On. Redactiuni atátu d'in colo, cátu si d'in coce de Carpati, cari ni-au gratificatu si in annulu acestu-a cáte unu esemplariu d'in prea pretiuritele loru diuarie, rogandule, ca si pre venitoriu se ne faca partasi de acestu favoru. Assemenea multiamimu D-loru Simionu Fl. Marianu si Iuniu pentru gratificarea opereloru mai susu memorate.

Ioanu Goronu,
presiedintele comitetului.

Oradea-Mare, 26. Juliu, 1874.

Stim. Domnule Redactoru!

In 24, si 25. Jul. s'au tienutu essame-nele de vera in scolele normale gr. cat. oradane si anume: 24. dim. de la 9 ore in class'a 3. si a 4., la 25. in class'a 1. si 2.

In amendoue díllele in presinti'a mai multoru ospeti onorabili între cari, — pre langa Dl. Diriginte normalu Gavrilu Rednicu Protop. distr., d. Nic. Marcusiu catechetu si respectivii DD. professori normali, — au fostu Rdiss. DD. Canonici Ioanu Corhanu, Ioanu Szabó inspectoru sup. allu scoleloru diecesane si Ioanu Cucu partenitorulu studentiloru si a desvoltarii nostre nationale, precum si mai multu parinti d'in giuru, veniti pentru a-si duce baetii pre vacatiune a casa. Toti cei de facia amu ascultat cu cea mai mare placere si buccuria suffitesca respunsurile precise si indestullitorie d'in tote obiectele propuse in intielessulu ordinationiloru mai inalte — cu deosebire in clasele a 3. si 4. — Lauda braviloru inventatori, cari intiellegendu-si missiunea sublima asiá bine pregatescu pre elevii lor (mai

toti romani) la clasele gimnasiali, — era ospetiloru prestimati recunoscintia, cá-ci se vedu a fi interessati de progressulu tinere-loru mladitia, cari pre langa grigea si conducerea intiellepta a parintiloru si superioriloru lor, voru deveni membri folositori Baserecii si scumpei nostre natiuni: „Quaelibet hora monet“...

Unulu dintre ascultatori.

Totu la adress'a doritoriloru d'a calletori la Dev'a publicámu acest'a epistola ce, ca supplementu la celle doue servesse spre informarea DDloru membri ai „Associatiunei Transilvane.“

Clarissime Domnule!

In cerculariulu ca l'a emissu directiunea gen. a calleei ferr. I. Transilv., in contr'a dispusetiunei salle facute mie cu dat'a 11. I. c. cunoscuta, a ordinatu amplotiloru de la callea ferrata, cá calletoriloru la Dev'a se le dee la plecarea bilete cu pretiulu jumetate (1/2 Fahrkarte) si la reintornare d'in Dev'a era bilete cu pretiulu jumetate (1/2 Fahrkarte), prin urmare dara, cá nu e a se solvá la plecarea intrég'a taxa, ceea ce mi-se pare mai favoritoriu. intratát'a, cá unii cari de la Dev'a nu voru avé se reintorne era pre callea pre care au venit, voru poté plecá pre alta calle, pre ast'a firesce fara de a se poté folosi de favoru.

Nu va fi dora fara scopu a face acest'a impregiurare cunoscuta publiculu prin diuarie Cu distinsa stima.

27. Juliu 1874.

L. B. br. Popp.

VARIETATI.

(Inamoratululu de cometu, se au Icaru allu II.) — Unu evenimentu din celle mai singulare s'a petrecutu la Paris. Unu invetiatu betranu, Jacques Verasson. locuia de vre-o diece anni intr'o casa din strada Georama. Predominatu de monomania inventiunii, Verasson catá necontentitu realizarea vreunei utopie. Mai cu seama lu-interesá totu ce privece ceriulu. Nu se potú calculá idrometrele ce a inventatu spre a mesurá ploia. Ajunsesse a mesurá si ventulu prin unu apparatus fórte curiosu: nisce róte mecanice comunicandu cu nisce tambure de diferite marimi. Sgomotulu produsu era in proportiune cu poterea ventului. Elu se primblá in timpulu concertului printre tamburele ce resunau lovite de betiele portate cu furia de furtuna.

Electricitatea cerésca fusesse multu timpu obiectulu celloru mai placute studie alle salie. Aveá nisce smei de metallu de tóte marimile prin cari pretindeá cá corespunde cu astrele.

Dar' ceea ce mai multu de cátu orice i-absorbíá timpulu, era mersulu cometoloru si istoria lor. Aveá la ellu trei ládi pline cu note despre elle. Câte comunicatiuni n'a facutu Academiei de sciintie despre scumpele salle comete!

In scurtu sermanulu invetiatu si-avú crierii cam de totu sariti de la locu.

Acum câte-va dílle, candu apparú comet'a ce a fostu visibila in tote serele pre orizontu, Verasson deveni neliniscitu si agitat. Candu vediú in diare, cá comet'a a fostu descoperita de unu astronomu june disse, cá sunt prosti astronomii si cá comet'a ce vedemu nu e alt'a de cátu ceea din 1816 ce este a sa, fiindu-cá ellu s'a nascutu in acellu annu, apoi s'a ocupatu de ea si D-deu i-a datu-o lui in deplina proprietate.

— Trebue se o previnu de ce se petrece pre pamentu, adause ellu, si voi pre-veni-o. Me ducu se o cautu; acolo susu se va celebrá casatoria nostra, Siriu si Acesta din Lebeda mi-voru fi marturi.

Verasson se intorse la ellu; tota diu'a stete inchissu. Séra comet'a apparú, si ellu essi portandu doue mari aripe. Dupa 5 minute se audi corpulu seu picandu in ulitia. Nebunulu voisse se sbóre la comet'a sa, si, ca unu nou Icaru, picá mortu din allu 5-a etagiu.

(Palatiulu „Daciei“). In 8/20. jul. se puse petr'a fundamentale a unui colos-

sale si imposante edificiu, allu unui ratu palatiu, ce se ridica in Bucuresti podulu Mogosioei, in anghiuulu stradei scani, in loculu cladirei numite altu „Hannulu Filippescu“. — Acestu palatiu zidesce pentru societatea de assecurat „Dacia“ a carei proprietate este. Ac soc. in cursu de trei anni a facutu plece d'in tierra mai tote societatile str. Ea imparte asociatoru sei câte 20% videnda; acum si-ridica unu palatiu, va servi de localu societatii si cu tot se va zidi astfelu, ca se fia o esca opera de arte, va adduce totu-si, dupa calcululu facutu si dupa cum s'au scun inchiriarile si la Bucuresti, unu v de preste 12%.

Soc. „Dacia“ a trebuitu se pla summe forte mari in annulu acestu-aru semenaturele assecurate contr'a grnei, care a nemicitu in ver'a acest'a torie intregu. In díllele trecute a an Bucuresti beraria unui neamtiu, assec la „Dacia“ cu 150,000 lei n. ceea crede a se fi facutu inadinsu si d'in ritate ce existe între soc. „Romaniá“ si ci'a.“ Cercetárele judecatoresci voru alumina. — Destullu cá soc. de assec. ci'a“ prosperedia si, — de si platesce annu mari summe de bani, — totu i remane si pentru palatiu.

Bibliografia.) A essitu de sub p a III-a editiune din prelucrarile de Naturala, de B. Nanianu, pentru inmentulu secundariu, cursulu inferior anume:

Elemente de Zoologia	} testu in 1
„Botanica	
„Mineralogia	
cu notiuni de Geologia	
Elemente de Phisica experimental	
Elemente de Cosmographia	} Illustrate in 1

Aceste opere se affa in depositu ralu la D-nulu Socecu et Comp. Libr editori, si la tote librariile d'iu Roman Transilvani'a.

„Tudoru Vladimirescu si Alexandru lante“ este titlu unei noue scrieri, care parutu díllele acestea de suptu tipariu.

Acesta opera, scrisa in limb'a eleg. d. Ilie Fotino, fiulu cunoscutulu isto Fotino, si tradussa in limb'a romana de P. M. Giorgescu, este menita, negresita adduca noue lumine si se completeze ista revolutiunii romane de la 1821. O recordámu, prin urmare, toturoru Romanilor in parte celloru cari se occupa a ce si descoperi adevverulu istoricu, in una delle mai insemnate epoce alle istoriei n.

Cartea se affa de vendiare la tote brariile, cu pretiu de 2 lei 50 bani.

„Paraponisitiu“ este numele n diariu umoristicu (cu ilustratiuni) appu cu inceputulu lunei Jul. a c. la Bucu cu scopulu precum se vede, d'a tiessel' omenii oppositiunei. Adea guvernamentu inca se aiba diariulu lor umoristicu Dreptu e? Frumosu e? Bine e? De ce Andrassy inca creasse pre „Boraszem Iu“ numai cu scopu ca se paraliseze ad umoristica a oppositiunei magiara, si „Boraszem Iankó“ prosperédia cátu cu d'in fondulu de depositiune, cátu cu la prenumerantii guvenamentali.

Ni-place umorulu spirituelu chiaru contr'a nostra, dar se nu degenerize in litate. Nr. 1. d'in „Paraponisitiu“ pre a remané între marginile bunei curi. Cátu pentru staruinti'a inse d'a face rig gramat. „tione“ „tiune“ „ciune“ etc. lupt'a contra moriloru de ventu, care successeu neci celloru mai eminenti la rom. si nu va succede neci odata, pentu firea limbei romane purcessa d'in m universale a poporulu este mai tare de capriciele omeniloru fia cátu de illustr. Pretiulu „Paraponisitoru“ este 20 lei unu annu, 10 lei pre 1/2 annu.

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. si red. respundist.